

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po eukrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo Komenskega (Poljske) ulice št. 10.

Cerkvena glasba — pa zabava in pobožnost.

(Konec.)

Skušnja nas uči, da postajajo notranja čuvstva po vsakem pojavu na zunaj vedno jasnejša in krepkejša, in to tembolj, čim popolnejši je zunanji pojav; in zato posebno v cerkveni glasbi, kjer se javljajo verska čuvstva po zelo popolnem sredstvu — glasbeni u m e t n o s t i. Pevec pobožnega mišljenja, kateremu ni treba preboječe paziti na note itd., in ki zato lahko poje čisto „od srca“, mora tedaj s prednašanjem svetih spevov postati mnogo bolj napolnjen svečanega in ljubezni kipečega navdušenja, kakor oni, ki iste svete tekste samo na tihem čita.¹⁾

Sicer si je stavil že sv. Tomaž, govoreč o cerkvenem petju, ugovor, češ, da pozornost na note, na dirigenta itd. ovira pevca, da ne more paziti tudi na vsebino teksta, vzbujati v sebi verska čuvstva ter vršiti notranjo pobožnost. Na tem, pravi svetnik, je nekaj resnice; tudi prav pobožen pevec, ki se mora silno truditi, da zadene vse note ter pazi na dirigenta . . ., ima tu in tam manj svetega navdušenja, kakor marsikateri nepevec, ki tiho moli. Toda če izvršuje to težavno delo s pravim namenom — da bi povečal čast božjo ter dajal vzpodbudo —, mu bode Bog gotovo ta čin višje zaračunal, kakor onemu, ki lahko brez takih težav moli „iz polnega srca.“

Ako torej pevec med petjem ne misli vedno na pomen dejanja, še vendar petje dolgo ni samo „ustna molitev.“ To bi bila le, ako bi pevec sploh izključil namen Boga slaviti s petjem, ali pa bi tega namena sploh nikdar ne imel. Ali se ne šteje n. pr. majhnemu otroku zelo visoko, ako ob godu svojih starišev ali župnika ali učitelja prednaša pesmico, ki se jo je naučil v trudu in znoju, četudi pri deklamaciji pazi skoro edino na red besedi, ne pa na misel in vsebino, katere morda niti popolnoma ne razume? A pred Bogom smo takorekoč vsi otroci: naše petje, ki nas stane truda, mu bode prijetna daritev, čeravno je cela naša pozornost bila obrnjena na note, vodja itd.; le toliko moramo skrbeti, da nam popolnoma ne manjka, ali da ne izključujemo glavnega namena, da toraj obudimo „d o b r i n a m e n“ vsaj

¹⁾ Dr. I. Selbst, Der kathol. K. Gesang C. h. Messopfer, 2. Aufl. str. 150 nsl.

v začetku ali pred začetkom: da hočemo obrniti vse svoje moči in sile v hvalo in slavo božjo. — Prav jo rekel slavni benediktinec Gueranger v svoji knjigi o cerkvenem letu: „Varujmo se mnenja, da bi se dal čas, ki ga porabimo za (cerkveno) petje, bolje porabiti za tiho molitev ali premišljevanje. Saj vendar vrednost molitve v božjih rečeh ne odgovarja številu misli, ki se vrsté v duhu ali besedi, ki jih ustne izgovoré; to vrednost določuje čistost in vzvišenost vere, hvaležnosti, skesanosti in ljubezni, ki ganejo dušo ter napravijo usta zgovorna . . . Prava pobožnost se izliva sama ob sebi v petje; petje pa zopet razvne pobožnost, in tako večata drug drugega v vednem tekmovanju, podobno, kakor dve zrcali, obrnjeni drugo proti drugemu, ki nosita — kakor se dozdeva očesu — podobo vedno v dalje globočine.“

3.

Ne samo na pevce, ampak tudi na vernike — poslušalce mora petje vplivati vzpodbujevalno. Vtisek cerkv. petja na vernike naj bi bil ta, „da morejo resnico liturgičnega besedila v vsej globokosti njegove vsebine in njegovih verskih čuvstev umeti in čutiti, tako da se dviguje liturgična beseda kot molitev hvale, češčenja, prošnje in pokore iz pobožnega duha in srca k prestolu božjemu, pred altar skrivnostne liturgične daritve — Kristusa — v nebesih.“¹⁾ — Zato je rekel že sv. Avguštin: „Svete besede ganejo srce uspešnejše k notranji, goreči pobožnosti, ako jih čujemo na primeren način peti, kakor če jih slišimo prednašati brez petja.“

Je-li torej prav, če se ljudstvo zaglobi v čitanje svojega molitvenika, da bi ga petje ne moglo motiti; da postane nevoljno, ako ga spravi petje „iz konteksta“; ako se zateče pred glasbo-petjem k svojemu rožnemu vencu ali križevemu potu? Nikakor! Tukaj je krivo ali petje (pri nas je većinoma), ali ljudstvo samo, ki je premalo poučeno. Ljudstvo, „regale sacerdotium“, kraljevsko duhovništvo, bi moralo z duhovnikom darovati in moliti. Pevci so, kakor strežniki pri altarju, le zastopniki ljudstva, so takorekoč le tolmači ljudstva, koje bi se moralo s celo pozornostjo udeleževati službe, molitve in daritve.²⁾

Kako torej naj ljudstvo sluša cerkv. glasbo, kako naj ta vpliva na ljudstvo?

Ne govorim tukaj o glasbenih strokovnjakih, ki poznavajo moment ritma, modulacije, harmonije, kontrapunkta, katere razvname zdaj kaka imitacija, zdaj fuga, zdaj krasen prehod, potem zopet frapanten konec itd. Glasbenik, kojemu stoji celi umotvor pri slušanju takorekoč pred duševnimi očmi, ki pozna celo strukturo zapletenih glasov, ta seveda posluša cerkv. glasbo drugače kot lajik. Pa ravno o teh poslednjih nam je govoriti.

Ali more sploh priprost človek umevati umetno skladbo? Da, ako je cerkve dostojen umotvor! — Že Ciceron opomni, da ima človek „aurium quoddam judicium admirabile“, nek naraven čut za glase in docela čudovito

¹⁾ Musica sacra, XXIII. str. 49., 50.

²⁾ Razume se, da govorimo tukaj o slovesni službi božji, pri kateri mora biti pravilno liturgično petje.

razsodnost. Le pomislimo nekoliko! Ako si slišal kedaj veličasten koral od res dobrih pevcev prednašan, ali iz najgloblje ponižnosti in češčenja prihajajoč (pa ne sentimentalno sladkosten) *Et incarnatus est*, ali kak rajskomil in vendar tako svečan *Benedictus* —: ali si se mogel ubraniti premagovalni sili teh glasov? — Tako mora vplivati dobra glasba že sama ob sebi, ako tudi ne razumeš vsega besedila. Vendar pa je in ostane glavni pogoj, da more cerkv. glasba dobro vplivati, umevanje besedi. Pri ljudskem petju v domačem jeziku je to lahko, a drugače je pri liturgičnem petju, ki ga proizvaja v imenu vernikov pevski zbor. Da bode moglo ljudstvo tudi to petje umevati, treba ga poučiti o tem, kaj se poje, zakaj se tako poje, in kako se naj samo tega petja udeležuje (liturgične pridige!). In pri petju bi moralo ljudstvo slediti besedam z molitvenikom v roki, v katerem so dotični spevi s prestavo vred.

Morda mi porečete, da popolnoma neuk vernik itak ne more nikdar besed tako dobro umeti (kljub najboljši prestavi in razlagi), da bi ga mogel unotvor res navdušiti ter vneti k bolj goreči pobožnosti. — Toda vprašam vas: ali pozna večkrat le polovica vernikov natanko celo idejo, kojo je izrazil slikar na krasni sliki, ki visi tam v cerkvi ob steni, — ali vedo vsi, kaj mu je dalo povod ravno k tej koncepciji, kaj pomeni ta in ona poteza? In vendar vpliva tako mogočno na vse, ki jo zrejo, vendar vedó vsi glavno misel, ki je izražena in ki jih vodi — tje navzgor! — Ako pa skuša vernik vsako misel na glasbeno predavanje kot pregrešno misel odpraviti, ako poreče pri res dobri glasbi: „Danes še moliti nisem mogel, tako lepo so peli“ — potem kajpada ni mogoča prava sodba o cerkv. glasbi.

In v tem oziru še čaka pri nas veliko dela vse one, ki imajo v liturgičnem oziru vplivati na ljudstvo, — pred vsem torej duhovnike, ki bi morali biti „*praecones musicae divinae*“. Duhovniki imajo k temu največ moči, in to je tudi njih naloga: sami molijo s psalmistom: *dilexi decorem domus tuae*, torej pa morajo i v resnici skrbeti, da bo vse dostojno cerkve, kar se v nji vrši.

Ko bode kedaj ljudstvo dovolj poučeno o pravem bistvu, namenu in o važnosti cerkv. glasbe, potem bode o kaki lascivni, plitvi glasbi samo odločno ugovarjalo ter reklo: „Je-li to molitev k Najvišjemu, čegar slave so polna nebesa in zemlja? Ali je to klic za usmiljenje zaradi grehov? molitev za milost in mir? Tako poje k večjemu pijana družba, tako vpije besna množica za odpravo davkov; tako se ne pozdravlja evharistični Bog, to je vzdihovanje zaljubljenecv!¹⁾

Ljudstvo se mora zopet naučiti liturgično moliti, t. j. skupno z duhovnikom pri altarju, skupno s pevskim zborom, ki je namestnik ljudstva. Liturgija naj zmaga zopet nad individualno privatno pobožnostjo pri slovesni službi božji. Liturgija je stalna, skrivnostna pridiga, pa ljudstvo jo mora umevati po ustih svojega pridigarja. Brez poznanja liturgije mora biti vdeleževanje ljudstva na liturgičnih dejanjih le zunanje, mehanično. Zato je opravičena tožba znanega učenjaka²⁾: „*Der gewaltige Gnadenstrom des kirch-*

¹⁾ *Musica sacra* XXIII. str. 65.

²⁾ Amberger, *Pastoraltheol.* III. str. 73.

lichen Jahres fließt dahin, das Volk steht am Gestade, schaut zu, — und, was es empfängt, sind nur Tropfen, welche die Wogen selbst ans Ufer werfen...“ — Dajte torej cerkveni glasbi zopet njen pravi pomen, da bode ljudstvo vneto sodelovalo pri najvišji — sredniški daritvi! — Potem bode ljudstvo tudi umevalo, zakaj je opominjal psalmist: „Pevajte kralju našemu“, pa tako, da boste dobili od tega tudi sad: „pevajte r a z u m n o!“

F. S. S.

O harmoniju.

Priredil Fr. Kimovec.

Jedno izmed najnovejših glasbil, če ne najnovejše, je harmonij. Saj se je še le pred par desetletji pokazal v današnji obliki, prej so bile v navedi le takozvane „fisharmonike“. In kako hitro je napredoval, kako hitro se je razvil iz okornih početkov do sedanje tehniške popolnosti! Sprva so ga zelo pisano gledali, kot mačeha svojo pasterko, toda kmalu si je osvojil precej pravic.

Marsikdo je dotlej pogrešal instrumenta, ki bi mu namestoval orgle, marsikdo si je želel imeti v svoji mirni sobici kraljeve orgle. Toda kam ž njimi? Marsiktera kapelica bi si bila omislila orgle, toda kje vzeti prostor, od kod denar? Ko pa se je pojavil harmonij, zadostil je domalega vsem potrebam. Podal je celo več, kajti harmonij je tudi koncertni instrument, dasi je za to še jako malo v rabi. Kako hitro se je priljubil, kaže to, da se peča toliko tovarn edino le z izdelovanjem harmonijev, to priča njegova splošna razširjenost.

Toda dasi ima na eni strani vse polno hvalivcev, ga na drugi strani tako obdelujejo, da ne ostane na njem prav nič dobrega. Vsakovrstni predsodki so raztreseni o njem, celo taki, ki ga sami igrajo, imajo čisto nazore, ki popolnoma nasprotujejo resnici.

Najbolj razširjeno je pač mnenje, da se dajo na harmoniju izvajati le lahke, počasne in zraven dolgočasne cerkvene pesni. Komaj to pravico mu dovolijo, da se morejo in smejo na njem igrati tudi bolj počasne posvetne pesni. Da bi se dala na njem proizvajati tudi orkestralna glasba, to jim ne gre nikakor v glavo in če jim kaj takega rečeš, se ti bodo smejali, da boš komaj vedel, ali si ti malo tako — ali so oni. In ko bi jim pel in pravil, nič ne verjamejo; še le ko jim „ad oculus“ dokažeš, ko jim zaigraš sam na harmoniju kako skladbo s hitrimi pasažami, še le tedaj ti bodo malo verjeli, še le tedaj ti bodo priznali, da se dá tudi s harmonijem kaj napraviti. Seveda če bi mu pravil, da se dajo izpeljati na harmoniju cele sonate, cele opere, oratoriji, celo simfonije, bi gotovo skomizgnil z ramani in te pomilovalno pogledal, češ harmonij — pa simfonija! to bi se podalo kakor najlepše pokrajinske slike — na svinjaku. Kdor tega ni sam poskusil ali slišal, ti gotovo ne bo verjel. Saj imajo celo nekateri jako izvrstni glasbeniki jednake predsodke.

Seveda morajo biti kompozicije za harmonij posebno predelane, nalašč zanj prirejene. Zakaj ako bi igral vse od kraja, kar je za klavir, potem imaš pri roki takoj najlepši — „dudelzak“, ali domačo harmoniko.

Toda, bo kdo ugovarjal: naj že bo, marsikaj se da prenarediti, toda potem izgubi svojo prvotno lepoto, svoj prvotni značaj: tradutori sono traditori.¹⁾

Tega nikakor ne zanikavam popolnoma, zakaj jasno je, da vsaka prestava, bodisi še boljša, ne more podati vseh krasot, katere nahajamo v originalu. Ali naj pa zato ne rabimo prestav, ali naj jih preziramo in mečemo v kot? Kdo bi bil toliko bebast, da bi jim odrekal pravico? Dandanes imamo vse polno prestav iz najrazličnejših jezikov, vendar jim ne odreka nihče vrednosti.

Slično prirejanje vidimo vsak dan. Ako bi n. pr. hotel kak majhen človek nositi obleko kakega debeluhastega poteguna, morel bi jo dati prenarediti. Celò cerkev dovoljuje take prilagojanje. Isti praznik, ista slovesnost se praznuje v različnih krajih često različno, a vendar vzbuja v srcih vernikov povsodi iste občutljeje, isto veselje, isto žalost.

Prav taka je z glasbo. Tudi glasbene točke se morajo prirediti za različne instrumente različno. Saj ti tudi klavir ne more izraziti vsega, kar ti n. pr. podaja orkester. Toda vendar se prirejajo kar naprej orkestralne skladbe za klavir, in čuda! tem ne odreka nihče vrednosti. Kdo bo torej metal kamenje na harmonij, kakor da je vse ono, kar je v zvezi ž njim, brez vrednosti. Zlasti pa se poda tako očitjanje malo onim, ki ga poznajo od daleč.

Gotovo je pač, da se vse ne more igrati na harmoniju, kar se da igrati na klavirju, toda marsikaj se da izpeljati, česar bi človek nikakor ne pričakoval.

Drugi zopet očitajo harmoniju, da je glas preveč mevžast in da zgubi v prostorih, kjer je polno ljudij, veliko svoje moči in lepote: torej se ne more rabiti za koncerte.

Ne morem reči, da je ta trditev popolnoma neopravičena, zakaj res je, da harmonij v velikih, natlačenih prostorih ne more tako prosto razvijati čarov kakor v manjših. Vendar pa se tudi dá z velikanskim uspehom porabiti kot koncertni instrument, kar se je najlepše pokazalo pred nedavnim časom v Chicagi pri prvem harmonijskem koncertu. Tu se je pokazalo, da ima tudi harmonij zmožnosti in prednosti, katere ga stavijo v jedno vrsto z drugimi koncertnimi glasbili.

Vendar pa je po drugi strani gotovo, da kaže harmonij najčarobnejše svojo milino v skromnih malih prostorih. Za malo kapelico, za domačo sobico ali salon ga ne najdeš pripravnejšega instrumenta. In prav ta prisrčnost, ta ljubkost je po mojih mislih jedna največjih prednosti harmonija. Ima pa to tudi še drugo dobro stran. — Kako ti je sitno in nadležno, ako moraš poslušati vedno in vedno klavir, zlasti ako si zatopljen v kako delo, zakaj neprestano ti nagajajo akordi in zveze, katere si ravnokar slišal. Še hujše je pa, ako imaš soseda, ki pri vsakem drugem akordu znaša note iz vseh štirih vetrov.

*) Prestavljavci so izdajavci.

Za to so dandanes začeli izdelavati za učenje takozvane mutaste klavirje in gosli, da ne bi ušesa učitelja in onih, ki so z učencem v preveliki bližini preveč trpela.

Koliko olikanejše in finejše se vede v tem slučaju harmonij! Njegov glas ne gre skroz deset sten, ampak ostane lepo doma: dotičnik ga sliši, ki igra, sosedov pa ne moti, ako je količkaj stene vmes.

Največ škodujejo harmoniju razne reklame. Tovarne priporočajo svoje izdelke na vse mogoče načine, samo da spravijo kolikor mogoče veliko blaga v denar. Zato so pa tudi ta priporočila taka, da se jim mora izvedenec na glas smejati. Tu se čita: Kdor hoče harmonij dobro igrati, mu ni treba drugega znati kot malo klavirja; kakor da bi drugo samo prišlo! Morda je dotični mislil na oni izrek sv. pisma, ki pravi: „iščite najprej božjega kraljestva, a vse drugo vam bo privrženo“, in je pozabil, da je tu božje kraljestvo, a tam harmonij. Naj navedem tu neko oznanilo, katero je dobil v roke znani skladatelj Avgust Reinhard. „Ein höheres Lebensalter, eine Hand, die nicht mehr mit grosser Geläufigkeit, mit schnellen Passagen und Figuren glänzen kann, Mangel an vorgeschrittener musikalischer Ausbildung sind kein Hindernis zur Erlernung des Harmoniumspieles, da es nur ein wenig (!?) Übung im Gebrauche der Füsse und Finger verlangt und jedem Liebhaber von der ersten Stunde an Freude machen wird.“

Čudom se človek čudi, da morejo taka vabila napraviti ljudje, ki bi morali vendar poznati vrednost instrumenta, ktereга prodajajo. Še bolj mora pa strmeti, bolje jokati nad kalini, ki se vsedejo na tako neumno nastavljene limanice.

Ha, si mislijo, v teku jednegu leta bomo pa igrali harmonij, da bo vse grmelo! Taki bodo zijali za leto dni!

(Konec prih.)

Staro-egipčanska glasba.

Egipčani so bili malodane v vseh strokah in umetnostih pravi mojstri; in vendar se je o njih mislilo celo do leta 1798., do velike francoske ekspedicije, da niso imeli nikake umetne glasbe. Francoska ekspedicija pa je otvorila z razvozlanjem hieroglifov bogate zaklade staroegipčanske vednosti in umetnosti in tako nam je tudi razsvetlila do sedaj temno polje egipčanske glasbe.

Egipčani so bili prepričani o neumrljivosti duše in zato so zidali svojim dragim velikanske grobove v spomin, katere so, kakor znano, krasili s slikami in hieroglifi. Ti grobovi nam prav jasno govoré o tedanjih razmerah v Egiptu, pravijo nam, kaj so Egipčani v življenju delali in verovali. Poleg tega nam tudi kažejo podobe na grobnih spomenikih, da so Egipčani rabili pri vseh slovesnostih vokalno in instrumentalno glasbo. V svetiščih so s petjem bogove prosili, česar so potrebovali, s petjem so jih častili in zahvaljevali. Pojoč so izročali duše nmrlih drugemu svetu in s petjem so tolažili žalostne sorodnike. S petjem in godbo so povelicevali velike shode, na katerih se je zbiralo po tisoč in tisoč ljudi. In kedar so se napravljali Faraoni na vojsko, tedaj so

korakali pred trumami godci, kateri so vojakom navdajali srca z neustrašenostjo in pogumom. Poleg tega so imeli kralji še posebne godce in pevce za svoje razvedrilo.

Mej raziskovalci egipčanskih starin sta posebno imenitna Burney in James Bruce. Prvi je opazil na obelisku „guglia rotta“ v Rimu hieroglifno znamenje, ki je bilo podobno mandolini, in drugi je odkril na kraljevskih grobovih v Thebah slike velikih in krasnih harf. Do tedaj so namreč pripisovali Egipčanom le jedno glasbilo, sistrum — nekak klepetec, ki so ga uporabljali pri službi božji kakor mi dandanes zvonček; a hieroglifi in izkopine so nam odkrile celo vrsto starih Egipčanskih glasbil.

Razun hieroglifov spričujejo nam o veliki glasbeni izobrazbi Egipčanov tudi stari pisatelji in njihove bajke. Kakor vsi drugi narodi, tako so bili tudi Egipčani prepričani, da je glasba dar iz nebes. Zato pa v svojih bajkah iznajdbo glasbe naravnost pripisujejo bogovom. Kateri Bog da je izumil godbo, to ni gotovo. Plutarh piše, da je Horus vsadil glasbo v srce človeško. Diodor iz Sicilije pripisuje iznajdbo glasbe bogu Osiris. Ta je imel bajè 9 hčera, katere so se pri Grkih prelevile v muze. Njemu pripisujejo tudi iznajdbo piščali. Plato nam pripoveduje, da so Egipčani izumljali melodije, katere so krotile celo človeške strasti in nagnenja. Herodot pravi, da je slišal pri Egipčanih melodijo imenovano „maneros“, katera se nahaja tudi pri Grkih, samo z razločkom, da jo ti imenujejo „linos“. Tako maneros-petje, katerega vsebina je milobno doneča tožba zavoljo minljivosti mladosti, nahajamo v vsi paganski dobi v tej ali oni obliki, Najbolj znana je pač grška „ἔτος Ἀδών“.

Pri Egipčanih sega glasba v prve čase njihove zgodovine, dà že v čase bajeslovja. Posebne zasluge glede glasbe so pripisovali bogu duhovne modrosti — Thotu. Thot je baje spisal 42 knjig o duhovni modrosti in med temi nahajamo tudi dve knjigi o petju, kakor nam poroča Klemen Aleksandrijski. Thotovo glasbilo je lira. Diodor nam opisuje to liro in pravi, da je imela tri strune. Najnižja je predstavljala zimo, druga pomlad in tretja poletje ali bolje prva čas mokrote, druga dobo zelenja in tretja čas žetve. In to so ravno tri dobe, v katere so Egipčani delili leto. Dio Cassius omenja to posebnost starih Egipčanov, da so spravili glasove svoje glasbe v neko dotiko s planeti; tako n. pr. je razmerje med najnižjim in najvišjim tonom isto kot med najbolj oddaljenim in najbližjim planetom, med Saturnom in Luno. To nas močno spominja na Pythagorovo sferično glasbo in nedvojbeno se je Pythagoras, kakor pripovedujeta Plutarch in Diogenes iz Laerte, izobrazil v egipčanski duhovni modrosti in se seznanil tudi s tamošnjo glasbo ter tako iz Egipta seboj prinesel idejo o sferični glasbi.

Novjša raziskavanja so pokazala, kakor sem že omenil, da so Egipčani imeli več vrst glasbenega orodja. Že Grki so jim pripisovali navadne piščali. To glasbilo se nahaja pač vže za časa 4. dinastije. Piščal so imeli več vrst; kratko z imenom „sebi“, daljšo, kateri so rekli „main“ in dvojno piščal (Doppelflöte). Zadnja je bila sestavljena iz 2 dolgih, tenkih cevi, kateri niste bile v nikaki zvezi; igravec na dvojno piščal je držal vsako piščal z jedno roko. Obe cevi pa ste imeli le jeden ustnik (Mundstück). Še dandanes imajo Egipčani glasbilo, ki je podobno taki piščali z imenom „cumara“, vendar

so pa pri tem glasbilu cevi na jednom koncu spojene. Sedanja dvojna piščal piska dva glasova in sicer melodijo in osnovni glas dotične škafe, v kateri je zložena melodija. Najbrže je bila tudi stara dvojna piščal tako uglasena. Julius Pollus pripoveduje, da ste bile te dve cevi iz ječmenovega stebela (*ἐκ καλαμῆς κριθίνης*). Navadne piščali so pa bile lesene, kakor nam spričujete dve taki piščali v florentinskem in lovretskem muzeji. Florentinska piščal ima 5 luknjic in kljunu podoben ustnik. Uglasene so bile hromatično od a—d ali pa od e—a.

Najznamenitejše glasbilo je bila pa harfa ali „tebuni“. Najstarejše harfe iz 4. dinastije so bile narejene jako različno. Nekatere so imele podobo trikotnika, na katerem so bile napete tri strune in te so držali v roki; druge zopet so bile narejene iz upognjenega lesa, na kateri so napeli tri do šest strun. Igralec je tako harfo med igranjem naslonil na ramo, ali pa je igral tako, kakor še dandanašnji harfisti. Ali kmalu so začeli izdelovati harfe s širokim spodnjim delom, na katerega so jih postavljali. Na to podstavo so pritrjevali držaj za strune (Saitenhalter). Tako obliko ima harfa v grobu duhovnika Imai-ja. Za časa 12. dinastije pa se nam kaže že velik napredek; upognjen les in podstavo so razširili v veliko resonančno dno, na katerem tudi že zapazimo odglasno odprtino (Schalloch). Jedna taka harfa se nahaja v florentinskem muzeju. Pozneje so resonančno dno popolnoma zaokrožili v poluoblo in nastale so harfe podobne pavkam.

Zanimiva in za starinarja važna je slika na grobu duhovna Imai-ja blizu mesta Memphis. Imai je bil sodobnik kralja Chufu (Cheops), prvega kralja 4. dinastije. Slika na njegovem grobu nam predočuje njegov pogreb. Tu vidimo nekega človeka, ki kleče z obema rokama igra na harfo, na kateri je napetih osem strun. Njemu nasproti čepi vodja pevcev, kateri drži roki pri ušesih, da bi bolje slišal igralca. Zraven njega je šest pevk, katere s ploskanjem spremljajo ritmus, kakor je še sedaj v Orijentu navada. Trije možje pa plešejo, in pri tem roke in noge enakomerno vzdigujejo, četerti — plesni vodja — pa se vrti v krogu. Da se podoba lažje tolmači, je pod vsako osebo zapisano, kaj je.

Egipčani so imeli tudi vojaško godbo. Ta je zavzemala pri bojevitih kraljih častno mesto. Kjer vidimo na slikah mogočne, zmagoslavne Faraone, tam jih spremlja tudi celo krdelo vojakov s piščalmi, trobentami, bobni in pavkami. Zadnji dve vrsti godal so imeli obešeni na vrvi okoli vratu. Bobni so bili podobni jajcu, katero je na obeh straneh odbito. Napeti so bili s pomočjo motvozov z živalskimi kožami. Bobnali so ali s pestmi ali s kakim betcem; kedar pa teh godal niso rabili, nosili so jih na hrbtu. Egipčanske trobente so imele tako obliko kot daljnoglasnik ali pa so bile skozi jednako ozke in so se še le na koncu razširile podobno livniku. Plutarch primerja glas Egipčanskih trobent oslovskemu riganju.

K najstarejšim glasilom spadajo tudi kitare, mandoline in lavte. Egipčani so jih imenovali nabla, hebrejski pa se zovejo nebel in rimski nablium. Ta glasbila so bila v rabi že za časa 2. dinastije. Hieroglifno znamenje za nablo je isto kot za pridevnik „dobro“ ali „dobrotljiv“, iz česar vidimo, da so Egipčani ta glasbila zelo cenili. Tako glasbilo je naslikano na nekem obe-

lisku v Rimu. Tudi liro so rabili Egipčani, vendar še le pozno za časa 18. dinastije. Erman pripoveduje, da so sprejeli liro od nekega semitskega naroda. Prve lire so napravljali na zelo priprost način. Navadno desko so na enem kraju izrezali in na njo napeli sedem strun. Tako liro nam predočuje neka slika v grobu Nehera-si-num-hotep blizu Beni-Hassana. Ščasoma so tudi to glasbilo spopolnili. Lira je Egipčanom bila to, kar so nam citre. Koncem nam je omeniti še sistrum ali stresalo; to je bil navadni obroč, na katerem so bile počez pritrjene palice. To orodje so stresali in palice so močno donele. Stresalo so rabili večjidel pri bogoslužnih vajah, da so s tem opozarjali navzoče na sveto opravilo in bodrili zaspance. Rosellini meni, da so rabili stresalo tudi v zasebne namene, vendar ugovarjajo temu vsi ostali egiptologi. Nekatera glasbila, kot navadno piščal in trobento, so igrali izključno možki, dočim so na druga glasbila svirale tudi ženske.

Potem ko smo si ogledali Egipčansko glasbeno orodje, preiskati nam je še, kaka je bila prav za prav Egipčanska glasba. So-li imeli Egipčani le monodijo ali mogoče tudi popolno harmonijo, to ni znano. Sklepati se pa da, da so večglasno peli in igrali. Kiesewetter misli celo, da so Grki dobili svoj tetrakord od Egipčanov. Vendar Egipčani niso imeli tetrakorda, ampak Grki so le po zmoti smatrali harmonijo alikvotnih glasov (1. 8. 5. 3.) za štiri neposredno nasledujoče glasove ter jih imenovali kratko tetrakord. Da so pa Egipčani poznali alikvotne glasove, je lahko mogoče, ker so morali imeti na svojih velikanskih harfah glasne in močno se tresoče basovske strune, na katerih so opazovali ta naravni pojav. Dalje je egiptovski orkester vedno sestavljen iz glasbil, katera so imela najrazličnejši obseg glasov. Torej je lahko mogoče, da so piščali in lire igrale melodijo, dočim so harfe udarjale akorde, dasi samo temeljni ton in kvinto.

Kdo se je v Egiptu zlasti pečal z glasbo? Ker je bila pri Egipčanih glasba tesno združena z vero, zato so se z glasbo najbolj pečali duhovniki. Pri vsakem verskem opravilu ste se vrstili molitev in godba ali petje. Hieroglifi nam dajejo o tem dokaj dokazov. Vsak duhovnik je moral biti pevec; s teorijo glasbe so se pečali tudi le duhovniki, ker le duhovniška kasta je bila gojiteljica vede in umetnosti. A duhovniki niso peli samo v tempelnu svojim bogovom na čast, ampak tudi kraljem v razvedrilo. Imenujejo se vsled tega najbližji in najboljši kraljevi prijatelji, kateri razveseljujejo kraljevo srce vsaki dan z lepo godbo, i. t. d. Uporabljevali pa so na dvoru tudi ženske pevke. Tudi v novem kraljestvu, katero se je pričelo okoli l. 1530. pr. Kr. so imeli duhovniki isto opravilo. Nekateri izmed njih se imenujejo celo voditelji pevcev vseh bogov. Bogovom v čast so skladali različne himne. Dokaz temu nam je Pythagoras, ki pravi, da je moral bivajoč v Egiptu vsako jutro svojo dušo očiščevati s petjem himen. Da so Egipčani res zlagali tudi himne, to nam pričuje dalje tudi Klemen aleksandrijski, kateri piše: „Svetišče egipčanskih tempelnov je skrito za zlatimi preprogami. Ako želiš videti, kaj je tu notri skrito, približa se ti duhovnik z resnim obrazom in ti zapoje kako himno v faraonskem jeziku. Potem odstrani preprogo in pokaže kako mačko, krokodila, kačo ali kako drugo podobno žival. Egipčanski bog je zver, ki je zavita v škrlat!“

Ohranilo se je nam precej himen, a vse presega himna, ki je zložena v čast solnčnemu bogu Ra. Res vzvišene moremo imenovati nekatere misli v tej pesmi in lahko se prepričamo, da so Egipčani ohranili marsikatero troho od prarazodetja. Pesem nam opeva solnce le kot neko vidno znamenje nevidnega boga. Ta bog je sam vzrok svojega bivanja, on je stvarnik vesoljstva in ljudij, on je njih cilj in zadnji namen; on oživlja vse in od njega prihaja vse dobro.

Melodije teh pesmi so pa neznane. Znameniti glasbeni zgodovinar Fetis meni, da imajo liturgične pesni v Abesiniji značaj staroegipčanskih spevov. A gotovosti v tem oziru ni.

Nagrobne podobe in napisi nam kažejo tudi, kakšno ulogo je imela godba in petje pri mrtvaških sprevedih. V grobu nekega Neferhotepa pri Thebah je naslikana ladija, katero vlečejo voli in v ladiji se nahaja mumija. Mrličev sorodnik pa prepeva sledečo pesem: „Idi proti zapadu, v deželo pravičnih. Žene na ladiji jokajo zelo, zelo. V miru splavaj proti zapadu, proslavljeni! Kedar pride dan večnosti, se bomo zopet videli. Ti popotuješ v deželo, kjer so vsi ljudje jednaki!“ Te besede še bolj vžalosté ženino srce in in ona zakliče mrtvemu možu: „Tvoja sestra sem v bogu; o veličastni, ne zapusti me! Kako si lep, ljubi oče. Ker tebe ni, hodim sama. Kako rad si pač govoril z mano, a sedaj molčiš in ne govoriš.“ Vmes pa si ženske potrešajo pepel na glavo in trkajo na prsi ter pojo z žalostnim vsklikom: „Gorje, nesreča!“ Priprost vsklik, a tem bolj ginljiv. — Pri pogrebih je prevladovala vokalna glasba; spevali so pri takih prilikah pokojnikove vrline. Tudi take pesmi so se nam še ohranile. Herodot nam priča v 79. poglavju II. knjige svoje zgodovine v istinitosti pogrebnih pesmi. Znamenito je, da so vsem drugim zlagali pogrebne pesmi, samo duhovnikom ne, ker so mislili, da ti tako ne morejo drugim priti kakor v nebo.

Peli, plesali in godli so tudi pri žetvi, ob hišnih praznikih in za časa Nilove povodnji. Ni čuda, da so smatrali poživljajočo reko za boga in zlagali himne njemu v čast.

Ženske so posebno gojile godbo in petje, ker to prija njihovi nežni in rahločuteči naravi. Na vseh podobah vidimo, da ženske pojó brez spremljevanja, a možki s spremljevanjem godal. Ermann misli, da to ni slučajno, ampak je v resnici tako bilo; stari Egipčani so namreč radi poslušali zvonko žensko petje samo, možko pa s spremljevanjem harf in piščal. Nadalje so ženske pri svojem petju večjidel plesale, torej so prepevale večinoma poskočnice. Tako se je vršilo v starem kraljestvu; a v novem kraljestvu so ženske tudi svoje petje spremljevale s harfo.

Kakor povsod, kjer je godba še v povojih, tako so tudi v starem Egiptu dajali takt s ploskanjem. Brez ploskanja tudi ni bilo petja, zato je tudi roka hieroglifno znamenje za glagol „peti“.

Iz teh podatkov razvidimo, da je glasba tudi pri Egipčanih bila na precej visoki stopinji. Ako imenuje kdo Egipet zibel glasbe, tudi najbrže preveč, a gotovo je, da so Izraelci in Grki dobili svojo glasbo od starih Egipčanov. Izraelci so prinesli svoja glasbila, pavke (Mirjame, sestra Mojzesova), harfe (David) in trobente (pri Jerihi) iz Egipta. Še celo veliki Pythagoras, ki je

prebil pri Egipčanih celih 22 let, prinesel je od tam v domači kraj navodila o praktični in teoretični glasbi. A egipčanska glasba je kmalu začela iti rakovo pot. Odkar si je namreč Kambyes prisvojil Egipet, je dežela veliko trpela. To tudi gledé glasbe ni ostalo brez slabih nasledkov.

D o p i s i.

Iz Ijubljan. Dragi bralec! Ponudim Ti tu članek, kateri sicer ni na naši njivi izrasel in se toraj ne more ponašati, da je „izviren“, vendar pa je vreden, da ga presadimo na domača tla, da po njem merimo slične naše razmere ter ga porabimo v lastno korist. Povzet je iz „Kirchenchor-a“ pod naslovom „času primerna vprašanja“ iz Frankonije in se mi prav zato umestno zdi, tuja postaviti v C. Gl., da ne bi morda kdo mislil na kako pikanje in zabavljanje od moje strani. A potrebno, jako potrebno je, da se marsikomu vest izbudi, kar bi ne bilo mogoče, ako bi ne izvedel resnice. — Kirchenchor piše: Z velikim veseljem sem pred kratkim v časnikih bral, da na bavarskih srednjih šolah petje ozir. glasba kmalu postane obligaten predmet. To je jako pametna misel in skrajni čas, da se tudi uresniči. Zakaj da so doslej na imenovanih šolah glasbo tako na stran polisnili in učencem na prosto voljo dali, po eno uro na teden petja se učiti, ali ne, je za 19. stoletje nerazumljiva stvar. Glasba, že pri starih Grkih toliko v čisljih, je gotovo prav tako dobro in še bolj praktično izobraževalno sredstvo za duha in srce ljube mladine, kot marsikatera druga šara, s katero se gimnazijalec časih muči. Marsikateri talent se je že izgubil za to umetnost, ker mu je manjkalo bodrila, vodstva in prilike. Popolnem naravno je, da si celó najpridnejši dijaček redko kdaj več naloži, nego tudi vsled rahlega silenja nositi mora. Preden sem prišel v latinske šole, pečal sem se posebno rad z glasbo; večkrat sem v roke vzel očetovo flavto ali klarinet ter poskušal z velikim trudom jima izvabiti kake glase ali lahke melodije; še rajši bi se bil učil igrati na gosli in glasovir. Ko je pa prišla latinska slovnica do svojih pravic, menil sem v svoji otroški naivnosti: „Le učitelj se mora glasbe učiti in jo znati — (učitelj je bil takrat v mojih očeh rojeni glasbar v srenji, žal da ni vselej tako.) — Mašnik, kateri sem hotel postati, ne potrebuje gosel i. dr.“ Ko sem bil 14 let star sprejel v škofijsko deško semenišče v Vireburgu, sem debelo gledal, ko sem prvokrat videl prefekta v talarji z gosli v roki ali celó pri orglah sédečega. Tudi tukaj bi bil zame še čas in prilika, se kaj naučiti v ti stroki: toda tudi tu je bila glasba vsakemu gojencu na prosto voljo dana; le petja se je moral vsakdo udeleževati; za kako godalo zdel sem si že prestar in nikogar ni bilo, da bi mi bil odvzel ta pomislek; manjkalo je bodrila, in tako sem videl in slišal v semenišči veliko muzicirati, jaz sam pa i mnogi drugi z menoj hodili smo brez sočutja z nemo resignacijo le mimo. Še le v višjih razredih gimnazije v starosti 18—19 let, prišla je sprevidnost in kesanje — „o da bi se bil i ti kaj učil!“ — Skrivaj sem se splazil h klavirju ter se vadil, in ko me je nekoč g. glasbeni prefekt tu presenetil, je vprašal: „Zakaj vendar se nisi prej oglasil za glasbo?“ — Odsled sem se pri učnem pultu mestu s Sofoklejem in Horacijem skrivaj pečal z naukom o harmoniji, g. prefekt pa je podpiral moj trud s podukom in vajami. Te studije in vaje nadaljeval sem z mnogimi prestanki tudi v duhovskem semenišči; kot kapelan poprijel sem se jih z novo marljivostjo in prvo pohišje, s katerim sem svojo kapelansko sobo na svoje stroške oskrbel, bil je harmonij za 300 mark in pozneje še gosli. Toda tak samouk pač redko kdaj postane velik umetnik in je le prekmalu zadovoljen z najpotrebnejšim. Edino dobro je bilo to zame v deškem semenišči, da sem se zgodaj naučil peti in ljubiti — koral ter da sem se sploh udeleževal vseh pevskih vaj. Do 16. leta sem z lahkoto pel sopran, pozneje I. tenor; dandanes pojem le še precej prenesljiv bariton. Tako kot meni, in morda še hujše, se godi veliki večini mašnikov ozir. bogoslovcev, zlasti takim, kateri niso imeli sreče, da bi bili vzrasli v deškem semenišči. Pridejo v dušno pastirstvo in še le ondi polagoma spoznavajo ono veliko praznino, katero bi bili morali napolniti v svojih mladih letih. Šest mojih duhovnih sosedov, 1—1½ uro daleč od mene nastavljenih, si je v teku 2 let umislilo vsak svoj harmonij, na katerem se o prostih

urah pridno vežbajo. Pa porečeš: „Mašniku ni treba glasbe znati in razumeti; saj že zadostuje, da zna svojo prefacijo in Dominus vobiscum zapeti;“ in prav to, žal da pri lajkilih in duhovnih globoko vokoreninjeno mnenje, je težak križ za sveto glasbo. Duhovnik mora biti vsaj razen učitelja *musicus natus* v občini; primeroma mora o glasbi toliko razumeti, kot učitelj. (NB. To bi bilo nekaterim ošabnim cerkvenim sovražnikom nasproti močno gasilo ondi, kjer učitelj gledé glasbe idijotu nasproti stoji.) Zato bi se moral vsak mašnik z redom iz glasbe izkazati, kakor n. pr. iz grščine. Če so tudi tū, kakor v vseh drugih rečeh, talenti raznovrstno razdeljeni, se vendar talent ne smé nikdar zakopati. In človek brez vsake glasbene nadarjenosti je prav tako redek, kot človek brez vsake izurjenosti v jeziku. Pri marsikomu spi glasba prav, prav trdno in globoko, toda mogla in morala bi se na vsak način vzbuditi. Ni treba, da bi bil vsak mašnik dovršen glasbenik, toda še veliko manj smé biti idijot v ti stroki. — Dušni pastir neobhodno potrebuje glasbe in ne smé se prepuščati prosti volji posameznih, da si pridobe v nji kako znanost in spretnost ali ne. Upajmo, da bode s časom boljše, kadar se izvrši zgoraj navedeni načrt ministerstva za cerkvene in šolske zadeve. Živela glasba v vseh šolskih klopeh!

Pač pa nahajamo v naši duhovščini tudi lepo število prav izvrstnih glasbenikov. Duhovsko semenišče v Virzburgu ima vsako leto izmed 80 bogoslovcev kakih 20 mož broječ vrh pevski zbor. Eden izmed njih, navadno izvežban v deškem semenišči ali sin kakega zmožnega učitelja, opravlja, dokler je v semenišči, jako spretno službo orglavca v krasni semeniški cerkvi. Ako bi to sposobno krdelo svojo glasbeno spretnost posvetilo cerkveni službi, kmalu bi bila vsa škofija od stolnice do zadnje vaške cerkvice cerkveno-glasbeno reformirana. Toda pojdi v cerkev kakega takega izvrstnega glasbarja, kateri med 4 stenami svojega stanovanja na vseh mogočih instrumentih prečudno virtuoznost razvija in je izveden v vsi klasični glasbi — v cerkvi bodeš čul — najrevnejše — nemško petje — o liturgičnem petju ni duha ne. sluha. „Služba božja v semeniški cerkvi je za navadno cerkev v mestu ali celó na kmetih nemogoča in za ljudstvo nepristojna“ — tak nekako je bil odgovor, ki sem ga dobil na svoje izraženo začudenje.

Mnogi kandidati mašništva do svojega vstopa v duhovsko semenišče koralnega petja še nikdar slišali niso, še manj ga peli; takim ostane celó pri dobri glasbeni nadarjenosti lastno cerkveno petje — *terra incognita*. Koral, kateri se v duhovščini „predava“ in način, po katerem se podučuje, ne zadostuje, da bi mnogo za koral navdušenih mašnikov izobrazil; veliko jih je, kateri so veseli, da čez 3 leta s koralnimi knjigami nimajo nič več opraviti.

Na bogoslovski fakulteti v Virzburgu je mesto koralnega učitelja, kateri ima po 1/2 ure na teden svoj posel izvrševati. Seveda po akademiskem običaji in v tako kratkem času ni mogoče baviti se s koralno abecedo, temuč g. profesor izbere iz pevskega materijala nekoliko grl, s katerimi o posameznih slučajih in praznikih potrebne pesmi izvršuje, bodisi dobro ali slabo. Čem manjše je število pevcev, tem boljše je petje; nasprotno pa čem več bogoslovcev se koralu udeležuje, tem grozovitejše je. In tako pride, da mnogi mašniki, kateri v svojih srenjah za cerkveno glasbo kaj storé, navadno koral v kot potisnejo in stokrat rajši segajo po največji večglasni šušmariji, kot po koralu. Pač, kadar morda iz otroških ust čujejo lepo predavan koral, takrat pripoznajo: „To je v resnici tudi prav lepo.“

(Konec prih.)

Iz Ljubljane. — † Janko Bartel, bogoslovec IV. leta. Spis „o staro-egipčanski glasbi“ katerega prinaša današnja št. „Glasbenika“ je iz zapuščine prezgodaj umrlega bogoslovca Jankota Bartel. Ker je bil pokojni več let naročnik, marljiv čitatelj in goreč prijatelj našega lista, spodobi se da mu postavimo mal spomenik v „Cerkv. Glasbeniku“.

Janko Bartel je bil rojen Podgradom na Dolenjskem dne 16. januarija 1877. Gimnazijske študije je dovršil v Novem Mestu in potem je stopil v ljubljansko semenišče. Poleg svojih šolskih tvarin se je že kot gimnazijec ves posvetil glasbi. Bil je jeden izmed najbolj pridnih in najvstrajnejših učencev veleč. g. P. Hugolina, ki je tedaj podučeval gosli v Novem Mestu. Vijolina se mu je priljubila tako, da se ni mogel ločiti od nje. Saj si je pa tudi z jekleno vstrajnostjo pridobil precejšno spretnost v ubiranju strun. Ko je vstopil v semenišče, lotil se je posebno glasbene teorije. Iz vsega Ambrosovega dela: „Musikgeschichte“ si je napravil izpisek v prvih dveh letih bogoslovja. Vsako imenitnejšo knjigo o glasbi je prebral in glavne misli iz nje zapisal. Nameraval je, kakor mi je večkrat pravil, spisati zgodovino

glasbe v slovenskem jeziku; in napisal je res že nekoliko sešitkov, katere bo priobčil „Cerkv. Glasbenik“. Posebno temeljito se je tudi hotel podučiti o sestavi orgel, o njenem mehanizmu i. t. d. Prvi strokovnjak v tej zadevi na Slovenskem je izjavil, da ni še poznal učenca, ki bi se s tako vnemo in s tako temeljitostjo lotil tega študija. Pač velika pohvala za mladeniča 22. let, in jasen dokaz, da so bile opravičene nade, ki smo jih stavili vanj na glasbenem polju. Tudi v komponiranju se je v semenških letih že poskuševal. Ni bilo sicer dovršeno, kar je napravil, a iz vseh njegovih glasbenih poskusov veje neka nežnost, milota, ki je bila lastna njegovemu značaju. Ko je bil že doma zavoljo bolezni, naredil je za Božič odpev za pete litanije tako nežno, za Božič primerno, da so bili ljudje v cerkvi vsi prevzeti in se jim je ta odpev izmed vseh najbolj omilil.

Iz vsega tedaj spoznamo, da smo v Jankotu Bartel smeli upati Slovenci izvrstnega glasbenika v vsakem oziru. Toda Bog je ukrenil drugače. Ko je najlepše cvetela ta nežna cvetka, nrgal jo je in presadil v nebeški raj, da ne bi je osmodila slana pregrešnega sveta. V začetku IV. leta bogoslovja zbolil vsled prehlajenja in moral je iti domov v Semič. Tu je hiral vedno bolj in dne 20. aprila t. l. poklical ga je Bog k sebi in ga uvrstil med trume nebeških pevcev, med ono množico nedolžnih duš, ki hodijo pred Jagnjetom in mu pojo: „Svet, svet, svet si Ti gospod vojskinskih trum“.

Na zemlji bo sicer izginil njegov spomin, ker ni se ovekovečil s slavnimi deli; a nikar naj ne izgine njegov vzgled! Da bi pač vsi mladi glasbeniki posnemali njegovo marljivost, vstrajnost, temeljitost in njegovo nesebično ljubezen do glasbe! Zlasti pa ga še priporočamo vsem skladateljem cerkvenih pesni kot vzor prave pobožnosti, brez katere si cerkvenega skladatelja misliti ne morem. „Vse v večjo čast Božjo“, s temi besedami je končal vsak spis in zato upamo, da ga je Bog za ves njegov trud obilno poplačal v nebesih.

A. K.

Iz Ptuja. — „Podporno društvo organistov.“ Niže podpisani si usoja sl. vredništvu in cenjenim čitateljem „Cerkv. Gl.“ vljudno naznaniti, da je dne 16. julija t. l. odposlal okrožnico na vse gg. odbornike osnov. odbora s prošnjo, da mu taisti blagovolijo naznaniti svoje mnenje gledé pravil, koja se bodo na novo sestavila in predložila vis. c. kr. ministerstvu notr. zadev v zopetno najvišje potrjenje, da se bode zamoglo toli potrebno društvo še letos ustanoviti.

Mnogo sitnosti, stroškov in potev so povzročila pravila, a vkljub potrebi potrjenja so se podpisaneu trikrat nepotrjena vrnila in tó radi nekterih formalnih pogrškov, kar pa se bo v svojem času itak naznanilo.

Preostalo mu ni druzega, kot da se pravila na novo, po vzorcu „društva slov. odvetniških in notarskih uradnikov“, koja bodo jako primerno za naše bodoče društvo, vredé. Ako nam bi visoka oblastva zopet ugovarjala, se bode odbor lahko skliceval na potrjenje omenjenih pravil. Na vsak način bode treba siliti in prositi, dokler se konečno pravila ne potrdé.

Prosim toraj gg. odbornike, naj podpisaneu prej ko mogoče na vprašanja v okrožnici zapopadena odgovore, da mu bo mogoče končati zapričeto podjetje.

Upam pa, da bodemo z božjo pomočjo in na priprošnjo društvene patrone sv. Cecilije, ako ne prej vsaj z novim letom 1900. začeli delovati v občni blagor cerkvene glasbe in „Podpornega društva organistov“.

Z bratskim pozdravom!

Silv. Šentjunc, predsednik osnov. odbora.

Štanga, 17. julija. „Obljuba dela dolg“, pravi pregovor. Ker sem bil v prvi številki „Cerkvenega Glasbenika“ I. I. obljubil, da bodem poročal, kakošen uspeh da bodem dosegel pri otrocih s podukom po A. Foersterjevi „pesmaričici po številkah“, nahajajoči se v „Cerkv. Glasb.“ od l. 1881—1882. Toraj naj danes to obljubo izpolnim, če tudi ob kratkem. V začetku šolskega leta začel sem poučevati petje po številkah in do sedaj smo se naučili sledeče iz Cecilije: štev. 1, 4, 7, 9, 10, 15, 16, 18, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 64, 73, 75, 76, 78, 80, 82, 84, 89, 90, 91, 94, 95, 100, 101, 102, 104, 110, 111, 113, 114, 116, 124, 153, 154, 162, 163, 164, 166, 167, 170, 175, 188, 191, 204, 250; iz raznih druzih zbirk 14, toraj vsih skupaj 76 slovenskih cerkvenih pesmi in dve latinski maši: Missa „Ecce panis angelorum“, zl. Joseph Lavtižar, op. II. in pa „Kurze und

sehr leichte Messe“, zl. Oswald Joos, op. 11. Sedaj sem začel učiti ofertorije in graduale in upam, da bomo čedalje bolj napredovali s pomočjo božjo in prečast. g. župnika M. Sajé-ta, ki nas vedno navdušujejo za lepo cerkveno petje in velikokrat tudi v cerkvi razlagajo pomen cerkvenega petja. Zato se pri nas nikdar ne sliši pritoževanje zoper cecilijansko petje. Toliko za sedaj; Bog pomagaj dalje!

Alojzij Mihelčič, organist.

Z Goriškega. (Konec.) Hvalevredno je bilo dejstvo, da se je priredil letos poučevalni tečaj za orglavce v Gorici. Dasi ni bila velika udeležba, vendar upajmo, da trud, katerega so imeli gg. učitelji, kateri so deloma prišli tudi z dežele poučevat, ne bo zaman ter da se bo marsikje, kjer še ni pravega in dobrega petja, kaj spremenilo ter slabo z boljšim nadomestilo.

Da, jako potrebno je bilo dati našim orglavcem kako navodilo, saj so z malimi izjemami vsi le samouki. Pri nas ni nikjer nastavljenih organistov, kakor so po Kranjskem ali Štajerskem, ker tukaj bi tudi o tem ne mogel živeti. Navadno je povsod le kak domačin, kateri se je sam ali pa pri kakem drugem organistu nekaj igrati naučil in tako že organist postal, dasi največkrat ne zasluži tega imena. In tak tudi, ako ina dobro voljo, ne more napredovati dosti, ker nima prave podlage. Zato je bilo pa tudi že skrajno potrebno podučila, katerega je dalo goriško cecil. društvo v omenjenem tečaju; to bi se moralo še večkrat zgoditi, kajti taki tečaji so za naše razmere na cerkveno-glasbenem polju posebno koristni.

Kakor je omenjeno, manjka pri nas izvežbanih organistov; in res: naši organisti se brigajo za ta posel le toliko, kolikor jim je mogoče od kmetijstva ali sploh od dela se odtrgati. In vendar mu radi tega nihče nič reči ne more. „Za tistih par krajcarjev že dosti naredim“, je navaden odgovor, ako se komu opomni radi orgljanja. Vendar je temu v resnici tako, kajti plače naših organistov so večinoma take, da ni vredno, da bi se omenjalo.

Sešel sem se z nekim organistom iz naših krajev. Govorila sva o cerkveni glasbi, konečno ga vprašam, koliko da dobi plače za orgljanje. „Ja“, je rekel, „ako zelo hranim tiste krajcarje, inam ravno za tobak, ker malo kadim; ako bi pa količkaj več kadil, pa niti za tobak ne bi bilo dosti.“ Gospóda! tu tiči zajec, tu. Vse učenje, vse veselje organistu nič ne pomaga, če se more za vsakdanji kruhek po polju truditi, da se preživi; skrb za cerkveno glasbo pa mora v nemar pustiti in se ž njo le toliko baviti, kolikor mu preostaja časa od drugega dela. Navadno pa se mu še takrat ne ljubi, ker je od prevelikega napora čez dan ves utrujen. In on móra tako delati, ako hoče, da živi.

Naj bi čč. dubovščina že skoro tudi v tem oziru kaj storila, kajti smelo trdim, da tukaj je glavni zadržek našemu cilju. Kadar se pa bo v tem oziru kaj zboljšalo, se bo tudi od orglavcev lahko več zahtevalo in gotovo se bo tudi orglavec svoje dolžnosti z večjo unemo poprijel.

Če do sedaj nismo toliko napredovali po deželi, kakor bi mogli in morali, temu ni čuda. Saj še v Gorici ni nič bolje, če ne še veliko slabše. Le malo cecilijanskega petja je slišati, razun nekaj malih izjem. In vendar bi morala biti Gorica glede cerkvenega petja vzor drugim pevskim korom po deželi.

Da, razun malih izjem je petje tako, da bi človek moral iz cerkve uteci. Tekst v gloriiji in veri se tako razkosava in zlogi posameznih besed se tako čudno ponavljajo, da je v resnici smešno. N. pr. pri gloriiji: glori—fic—fic—fic—amus te! Ob nedeljah in praznikih pa se sliši po nekaterih cerkvah najrazličnejše instrumente — seveda pavk ne manjka. Maše so večidelj take, da naravnost na gledališče spominjajo, ker se tudi kakor v gledališčih pevci skazujejo s svojim „solo“. — Tako Gorica!

Navedel sem par vzrokov, kateri nam zakrivajo svetlobo glasbe po željah sv. Cerkve. Kakor je že v zadnjem listu omenjeno, rečem tudi danes, da je neobhodno potreben vsacemu cerkvenemu koru naš vodnik „Cerkveni Glasbenik“. Naj bi ga vsak organist in pevodja z veseljem prebiral in se po njem ravnal!!!

B.

Celje. — Nove pesmi „K blagoslovu“ vglasbil Valentin Stolzer, bivši učitelj razborski. Tiskali in založili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani. — Za tako oceno, kojo zaslužijo imenovani unotvori, je sicer škoda črniti, a vendar se mora stvar vsaj nekoliko obdelati. Kje da si je ta grozni glasbar prisvojil vede o skladanji, mi je popolnoma neznano; vendar pa smem reči, da še dandanes ne ve, kaj so prav za prav kvinte in oktave ter drugi neokretni

ali za cerkev prepovedani intervali, koje je imenovani v svoje umotvore razlil. Ni mi mogoče, posamezne poskočne fraze tukaj naslikati; le toliko rečem, da ako bi gosp. bralec te skladbe slučajno pred oči prišle, bi se morda z menoj vred na prsi trkal rekoč: „O Bog daj onim pamet, ki ne vedo s kakšno glasbo Tebi nečast delajo!“ Komponist St. ima res neko pastirsko originaliteto, kar se tiče melodij cerkvenih pesni. Mogoče, da je v mladih letih z njimi juhej popeval, kar se sodi po njegovih umotvorih. O nekaterih točkah hočem še posebej povedati. Koj pri št. 1 sta prva dva takta vzeta iz sredine nemškega blagoslova „Wir bethen an“ in se kot taka v taisti pesmi trikrat ponavljata. Pri drugem napevu je razen enega akorda prepisan ves prvi stavek iz „Mohorske Cecilije“ prvi del stran 6. Žal, da g. St. ne vé, da so triole, koje je na strani 6. napisal, že davno iz cerkvene glasbe izključene. Da, take skladbe zamore vglasbiti tudi cni, ki zna muzicirati na ročno harmoniko. Na strani 9. se nahaja napitnici podobna melodija, koja se popeva v slovenskih goricaah pri časi sladkega vinca. Umotvor na strani 14. ni vreden, da bi ga tukaj opisoval; kajti glasbene misli pobrane so z raznih „luštnih“ pesmic. Pri napevu „Glasno zapojmo“ je pust ritmus, in se zamore vsakdo prepričati, da je skladatelj lahkomislec gledé Thesis in Arsis. Da, kdor tega ne ve, ta naj se ne spuša na polje lepo tekočega ritma oziroma vokalnih skladb. Zadnja pesem ima vendar nekaj v sebi; zato ni verjetno, da bi jo bil imenovani skladatelj sam skoval. Vendar mogoče je, da se mu je to pripetilo, kakor zrno slepi kuri. Izvirnega se v St. pesmih ne najde; premlate so le stare otrobi. Gledé teksta tudi ni vse v redu. Mnogi pogreški bi se dali lahko odstraniti; pa kaj se hoče, če ima nekdanji razborski učitelj posebno slovnico. Skladatelj v predgovoru takole piše: „Gledé na trudno delo naj se marsikatera napaka blagovolno popravi“. Oj, dragi gosp. školnik! Ako Vaš opus drago računite, ste tudi dolžni naročnikom tako blago v roke dati, kojega ne hode treba pozneje popravljati. Konečno Vam svetujem, da si dobro zapomnite izrek, da med posvetno in cerkveno glasbo mora biti razloček, kakor med nebom in zemljo.

Karol Bercar.

Razne reči.

— Orglarska šola Cecil. društva v Ljubljani je dovršila dné 13. julija t. l. svoje 22. leto z javno teoretično in praktično skušnjo iz znanih predmetov. Poslušalcev je bilo precejšno število, ki so se lahko prepričali, da se tudi celó iz hrastovega lesa dá narediti, če tudi ne umetna, a vsaj ugodna podoba, zlasti, ako v poštev jemljejo kratko dobo 2—3 letnega obdelovanja. Šola polaga trden temelj, postavlja na-nj pravilno surovo zidovje, ga pokrije z dobro streho cerkveno glasbenih načel in konečno izroči posameznemu abiturijentu še načrt in navod, kako naj to poslopje sam okraši in spopolni. Dal Bog, da bi vsak tem naukom zvest ostal in se ne dal preslepiti od lažiprorokov, katerih ni pičlo število. Izmed 19 učencev bilo jih je letos 5, kateri so prejeli spričevalo sposobnosti za orglarsko službo; ti-le so: B e v k Gabriel, J e r m a n Pavel, K a v č i č Josip, K r u l c Pavel in R u s Janez. Mladim orglavcem želimo dobro službo, pravega cerkvenega duha in očetovskega predstojnika.

— Msgr. F. J. Lehner vabi častito duhovenstvo, učiteljstvo, voditelje in prijatelje cerkvene glasbe k XI. zborovanju „Jednot Cyrillskich“, ki bode 8., 9. in 10. avgusta t. l. v Kutni gori. Vspored je jako obširen in zanimiv. — Katoliški spolek českých učiteljev na Moravskem pa priredi v zvezi z hrnsko „Cyrillsko Jednoto“ dné 16. in 17. avgusta t. l. v Brnu „Cyrillské exercicie“.

— Preč. gosp. Jurij Jacob, stolni dekan v Regensburgu je obhajal dné 9. julija t. l. 50 letnico svojega mašništva. Zlate maše sicer niso nič nenavadnega, à Jacob-ov jubilej je za prijatelje cerkvene umetnosti sploh in cerkvene glasbe še posebej imeniten. Kateri duhovnik ne pozna njegove epohalne knjige „Die Kunst im Dienste der Kirche?“ — in kateri cecilijanec ne vé o njegovem izbornem delovanju na regensburški cerkveno-glasbeni šoli, kjer zlasti predava o liturgiji in njeni zvezi z glasbo. Gosp. zlatomašnik je še vrst na duhu in na telesu; Bog ga ohrani še dolgo tako zdravega!

— XV. zborovanje občenega Cecilijinega društva za škoflje na Nemškem, Avstro-Ogerskem in v Švici bode letos 21., 22 in 23. avgusta v Münster-u na Vestfalskem. Kdor se ga hoče udeležiti, plača za vstopnico 3 marke; ako je član društva, le 2 marki. Pri notarju g. Gassmanu v Münster-u pa naj se oglasijo oni, kateri si želé stanovanje že naprej zagotoviti. Da ne bi bilo tako daleč!

— *Litanije* v čast presv. Srcu Jezusovemu s slovenskim besedilom priredil je na dva načina (oba v f dur) za cerkvene zборе č. g. P. Angelik Hribar. Po enem znanem načinu popevajo se pri nas že lavretanske litanije; gosp. skladatelj pridal jim je pa za „odpevanje“ tudi znano melodijo Riharjeve pesmi „O Jezus tvoje sladko srce“ in petero prošnji „Usmili se nas“ na prosto izbero. Delo obsega 8 lepo tiskanih strani v veliki osmerki. Cena ji je 15 krajcarjev, po pošti 2 kr. več; dobiva se v frančiškanskem samostanu v Ljubljani. Izdaja, ki jo imamo pred sabo, je že druga. Ker je skladbo oskrbel in založil visoko častiti knezoškofijski ordinarijat ljubljanski, bilo bi od naše strani odveč, jo še toplejše priporočati. Le to si usojamo opomniti, da treba litanije tako popevati, kakor jih je cerkev s toliko skrbjo sestavila; da toraj k vsaki invokaciji spada tudi vselej prošnja „usmili se nas“. In če že kdo hoče, se (kakor na 1. strani spodaj *) „Opomba“ pravi) po vsaki tretji vrstici lahko „Odpeva nje“ vložiti. Ako bi se prošnja „usmili se nas“ izpuščala in mesto nje le „odpevanje“ vlagalo, bilo bi toliko, kot z desnico krasti, z levico pa vbogajme dajati.

— *Gosp. Luka Armeni*, orglavec v Blagovici, preseli se sredi meseca avgusta t. l. v severno Ameriko, ondi opravljat orglarsko službo. Postavlja se tem potom od svojih nekdanjih sošolcev v orglarski šoli, prijateljev in znancev, proseč jih, da naj se ga spominjajo tudi onkraj oceana bivajočega. Vrlemu izseljencu želimo srečno pot in obilo božjega blagoslova na novem svetu.

— *Škofovska naredba* gledé orglarske službe. Vis. č. gosp. škof strasburški je odlokom z dné 26. marca t. l. za svojo škofijo postavil „najmanjšo tarifo“, po kateri se imajo cerkvena oskrbníštva ravnati pri ustanovitvi pristojbin za orglarsko službo. Pravično in posnemanja vredno! — Prihodnjič povemo kaj več o ti naredbi.

— *P. J. Bogaerts* je v Parizu izdal krasno opravljeno knjigo v francoskem jeziku pod naslovom: „Sv. Alfonz Liguori kot glasbenik in reformator svetega petja“. V dodatku nahajajo se italijanske pasijonske pesmi, katere je bil sv. Alfonz l. 1760 zložil za dva glasa s spremljevanjem gosel. Eden izmed svetnikovih duhovnih sinov se je potrudil, da je iz listov in spisov njegovih z veliko bistroumnostjo in nenavadno marljivostjo zbral vse pismene in ustmene izjave o glasbi ter jih obravnal v 4 poglavjih. V 1. poglavji preslavlja sv. Alfonza kot veččaka v glasbi, ker se je že na očetovem domu veliko v glasbi uril in se potem na konservatoriji vežbal; v 2. poglavji opisuje svetnikovo gorečnost za zboljšanje religioznega in narodnega petja v njegovi škofovski službi. V 3. poglavji pripoveduje o naporih svetnikovih za reformo liturgičnega petja v jako zanimivih zgodbičah, kako da je sv. Alfonz ravnal z mašniki, kateri so bili v ti stvari malomarni ali nevedni. V 4. poglavji pisatelj nadaljuje to stvarino, duhovito in precej naravnost cika na vedenje gotovih oseb in krogov našega časa gledé cerkvenih določb o liturgični glasbi ter postdarja, da je petje pri slovesni službi božji njen bistven del in da treba gledé tega v prvi vrsti poslušati in ubogati sv. cerkev, in ne ravnati se po samovolji posameznikov, bodisi glasbenih veččakov ali diletantov, bodisi lajkov ali duhovnikov, če nasprotujejo cerkvenim predpisom. — Benevole lector, cape tibi hoc!

Popravek. V zadnji prilogi našega lista naj se pristavi na str. 21. v 18. taktu kot četrta nota v basu „f“; na str. 23. naj stoji v 14. taktu \sharp pred „c“ v tenoru (ne pa \natural); na str. 24. naj se pripiše altu v 3. taktu „f“ (forte).

Listnica vredništva:

G. — e —: Oprostite, da smo dopis položili na stran; koristil ne bi nič. Preoster nož se kmalu skrha. — G. A. B. Smo popolnem Vaših misel; a kaj pomagata to? Desunt vires. Sladkosnedežu so „cukrčki“ več kot zdrav in tečen kruh. Ponudite mu dobrega pristnega pikolita; kaj velja, da nepokvarjenega ne bode pil, marveč mu primešal predrazega mu sladkorja, češ, da bode slajši. Tako je in nič drugače; skušnja nas uči.

Današnjemu listu je pridana 7. in 8. številka priloge.

Odgovorni vrednik lista **Janez Guzejda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.